

ЗАЛУЧЕННЯ ВИКЛАДАЧІВ У ДИСЕМІНАЦІЮ ІННОВАЦІЙНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

INVOLVEMENT OF LECTURERS IN DISSEMINATION OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL EXPERIENCE IN THE INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

Статтю присвячено залучення викладачів у дисемінацію інноваційного педагогічного досвіду в закладах вищої освіти. Однією з найбільш актуальних проблем системи освіти України є проблема підвищення якості та ефективності інноваційної діяльності на її рівнях. Вже в самій суті поняття інновація закладено такі процеси, як поширення та тиражування нового. Дисемінацію розглянуто як процес, спрямований на донесення ідей, методів здійснення, продуктів та результатів досвіду інноваційної діяльності до цільової аудиторії. Обґрунтовано, що у процесі дисемінації педагогічного досвіду значну увагу необхідно приділяти оптимізації всіх етапів діяльності щодо його оцінки та впровадження. Дисемінація інноваційного педагогічного досвіду є системною сукупністю та порядком «руху» педагогічного нововведення в практиці інноваційної освіти: створення нововведення – розробка концептуальної ідеї та її оформлення в інноваційний проєкт, освоєння нововведення – вирішення освітніх завдань та досягнення мети інноваційного проєкту продуктів інноваційної діяльності, дисемінація інноваційного педагогічного досвіду – поширення інноваційної практики шляхом адаптації та розвитку у власних умовах різних елементів інноваційної розробки чи інноваційної системи загалом. Відображено досвід дисемінації інноваційного педагогічного досвіду у Західноукраїнському національному університеті, що здійснюється на загальноуніверситетському та на кафедральному рівнях у два етапи – підготовчий та процесуальний. Підготовчий етап дисемінації інноваційного досвіду полягає у виявленні суб'єктів, об'єктів дисемінації, визначення етапів та форм поширення педагогічного досвіду на різних рівнях. Процесуальний етап дисемінації інноваційного педагогічного досвіду базується на послідовному усвідомленні досвіду, його вивченні, узагальненні, відображенні та поширенні. Форми дисемінації педагогічного досвіду на рівні простору вищої професійної освіти представлені виступами викладачів-інноваторів на Всеукраїнських та міжнародних конференціях, участю в спільних з колегами проєктів, публікаціями в вітчизняних та зарубіжних виданнях, майстер-класами. Формами поширення інноваційного педагогічного досвіду на рівні кафедри є кафедральні семінари з обміну, взаємне відвідування лекцій та занять з наступним аналізом та обговоренням на методичних нарадах, досвід діяльності педагогів-наставників, молодих співробітників, які передають інноваційний досвід.

Ключові слова: інноваційна діяльність, дисемінація, педагогічний досвід, класичний університет, викладачі.

The article is devoted to the involvement of lecturers in dissemination of innovative pedagogical experience in the institutions of higher education. One of the most urgent problems of the education system of Ukraine is the problem of improving the quality and efficiency of innovative activities at its levels. In the very essence of the concept of innovation, such processes as the distribution and replication of new things are embedded. Dissemination is examined as such processes as distribution and replication of something new. It has been substantiated that in the process of dissemination of pedagogical experience a significant attention is necessary to be paid for optimization of all stages of activity regarding its assessment and implementation. Dissemination of innovative pedagogical experience is a systemic complex and order of «movement» of pedagogical innovation in the practice of innovative education: creating an innovation – development of a conceptual idea and its design into an innovative project, mastering the innovation – solving educational tasks and achieving the goal of the innovative project of products of innovative activity, dissemination of innovative pedagogical experience – spreading the innovative practice through the adaptation and development in own conditions of different elements of innovative development or innovative system totally.

The experience of dissemination of innovative pedagogical experience in the West Ukrainian National University that is carried out at the general university and department levels in two stages – preparatory and procedural. The preparatory stage of dissemination of innovative experience is in identifying the subjects, objects of dissemination, determining the stages and forms of dissemination of pedagogical experience at different levels. The procedural stage of dissemination of innovative pedagogical experience is based on consistent awareness of experience, its study, generalization, reflection and distribution. Forms of dissemination of pedagogical experience at the level of higher professional education space are presented by innovative lecturers' speeches at All-Ukrainian and international conferences, participation in joint projects with colleagues, publications in domestic and foreign editions, master classes. Departmental seminars on exchange, mutual attendance of lectures and classes followed by analysis and discussion at methodical meetings, experience of lecturers-mentors, young employees who transfer innovative experience are the forms of spreading the innovative pedagogical experience at the level of department.

Key words: innovative activities, dissemination, pedagogical experience, classical university, lecturers.

УДК 371.333

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/54.2.18>

Савицька В.В.,

канд. пед. наук,

ст. викладач кафедри освітології

і педагогіки

Західноукраїнського національного університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасні трансформації в світі зумовлюють у відповідь на його виклики зміни у вищій професійній освіті. Глибокі перетворення спостерігаються

і в підготовці фахівців соціономічних професій та зумовлені модернізацією суспільства та реформуванням вищої професійної освіти в Україні. У фокусі всіх перетворень у вищій школі є викладач, який

розробляє та впроваджує в освітню практику університету нововведення та є відповідальним за якість підготовки студентів [6]. Питання щодо шляхів реалізації психолого-педагогічних інновацій у вищій школі є надзвичайно актуальним у вітчизняній педагогічній науці. Це зумовлено тим, що активність щодо інноватики в освіті набула характеру суспільно-педагогічного руху, в якому виявляється нова позиція освіти як вихід до суспільної та соціальної практики, тобто практики «виращування людського в людині» [3, с. 123]. Інновації, що здійснюються в закладах вищої освіти України, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців соціономічних професій, стосуються наукового життя університету, технологічного забезпечення діяльності вищої школи (цифрова трансформація освіти, комп'ютеризація та інформатизація всіх аспектів університетського життя, віртуальне та симуляційне навчання), та власне освітнього процесу.

Для того, щоб існуючий позитивний та ефективний передовий інноваційний педагогічний досвід трансформувався у режим постійно діючих систем, його необхідно дисемінувати. Освітні реалії сьогодення вимагають вчасного вивчення, узагальнення, поширення і впровадження оригінальних самобутніх ідей, творчих знахідок педагогічного досвіду у масову практику педагогів, педагогічних колективів. Однак питання залучення викладачів у дисемінацію інноваційного педагогічного досвіду в підготовці фахівців соціономічних професій як і раніше, не досліджений.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен дисемінації, відображаючи досягнення інноваційної практики в освіті, розглядається педагогічною спільнотою як явище, що висуває нові можливості щодо роботи з педагогічним досвідом. Зіставлення досліджень дисемінації інноваційного досвіду свідчить, що більшість науково-дослідних робіт зорієнтована на узагальнення та поширення інноваційного досвіду в середній школі (В. Бобко, Н. Ничкало, В. Паржницький, Т. Якимович та ін.). Науковцями досліджувалися різнопланові аспекти інноваційної діяльності та впровадження інноваційного досвіду в професійній освіті, зокрема: впровадження інноваційного педагогічного досвіду у практику освіти (В. Химинець) та розкриття його механізмів (Є. Бачинська, С. Гончаренко, А. Карпенко, В. Луговий, М. Романенко ін.); вивчення досвіду як нового типу взаємовідносин між педагогікою-наукою та освітньою практикою (С. Ковальова); механізми дослідження та узагальнення передового педагогічного досвіду в системі післядипломної освіти (Н. Любашенко, Є. Чернишова та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проведений аналіз наукових досліджень з педагогічної інноватики виявив незначну кількість наукових пошуків, присвячених дисемінації інноваційного досвіду у вищій професійній

школі. Науковці у теоретичних дослідженнях здебільшого розглядають загальні організаційно-методичні та психологічні підходи, а не роботу з особистістю викладача як реципієнта інноваційного педагогічного досвіду.

Мета статті полягає в узагальненні поширення та впровадження інноваційного педагогічного досвіду у класичному університеті (на матеріалі Західноукраїнського національного університету) та обґрунтуванні підходів щодо залучення викладачів до його дисемінації.

Виклад основного матеріалу. Однією з найбільш актуальних проблем системи освіти України є проблема підвищення якості та ефективності інноваційної діяльності на її рівнях. Вже в самій суті поняття інновація закладено такі процеси, як поширення та тиражування нового.

Інновація в освіті передбачає створення нових зразків педагогічної діяльності, які піднімають діяльність викладача на принципово новий якісний рівень та сприяють підвищенню результату навчання та виховання студентів. З визначення поняття «інновація» випливає, що поширенню підлягає саме такий досвід, який вносить у освітнє середовище цілеспрямовані зміни. Дисемінація – це процес, спрямований на те, щоб донести результати досвіду інноваційної діяльності до цільової аудиторії [4].

Дослідники з різних позицій характеризують інноваційні педагогічні процеси. Так, на думку А. Нерубаска (А. Nerubasska) та Б. Максимчук (В. Maksymchuk), у розумінні сутності інноваційних процесів в освіті є дві найважливіші проблеми педагогіки – проблема вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду та проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки у практику. Отже, предмет інноватики, зміст та механізми інноваційних процесів, які розміщені в площині педнання двох взаємопов'язаних між собою процесів, розглядаються дещо ізольовано, тобто результатом інноваційних процесів має бути використання нововведень (теоретичних, практичних, і таких, що утворюються на стику теорії та практики) [8, с. 245].

Сучасні українські науковці визначають нововведення як засіб, новий метод, методику, технологію, а інновацію як процес освоєння цього засобу [2, с. 105]. Інноваційний процес, на думку Н. Білик, ґрунтується на комплексній діяльності зі створення, освоєння, використання та поширення нововведень [1, с. 28]. Тоді як інновації характеризуються життєвим циклом – розробка, впровадження, насичення, дифузія, рутинізація. Структуру інновацій у сфері освіти становлять: **діяльнісна структура** як сукупність цілей, завдань, змісту, форм методів результатів; **суб'єктна структура** – зміна функціональних ролей суб'єктів освітнього процесу; **рівнева структура** – інновації впроваджуються

на різних рівнях – державні освітні стандарти, програми та діяльність окремих ЗВО, факультетів, кафедр [4]; **змістова структура** – зміна уявлень щодо структури, системи та глибини знань, які транслюються студентам; **управлінська структура** – планування, організація, керівництво, контроль [7, с. 302]. Відтак, інновації в освітньому процесі є своєрідною позитивною зміною, спрямованою на суттєву оптимізацію результативності підготовки студентів, у певному співвіднесенні з витраченими матеріальними та іншими ресурсами, які стосуються корекції цілей та завдань, зміни змісту, методів та форм діяльності.

Для інноваційного педагогічного досвіду властива системна перебудова викладачем власної діяльності на основі принципово нової ідеї чи сукупностей ідей, наслідком чого стає значне та стійке підвищення ефективності освітнього процесу. Як вважають викладачі-інноватори, у таких умовах викладач має змогу виявити себе як розробник, творець, користувач, дослідник та розповсюджувач нових теорій, концепцій, технологій навчання та виховання студентів [10, с. 129].

Чому ж важливо знати всі аспекти дисемінації інноваційного досвіду у класичному університеті, зокрема у підготовці фахівців соціономічних професій? Це питання – багатогранне, розглянемо відповідь на нього лише з кількох основних позицій.

По-перше, згідно із закономірностями педагогічної інноватики, вибудовується логічний ланцюжок: для підвищення якості професійної підготовки фахівців соціономічних професій у закладах вищої освіти необхідно застосовувати інновації, а для якнайшвидшої реалізації інноваційного процесу потрібно, щоб на етапі стереотипізації було залучено максимальну кількість викладачів, що уможливиться лише на шляхом використання всіх можливостей для дисемінації інноваційного педагогічного досвіду.

По-друге, припускаємо, що дисемінація інноваційного педагогічного досвіду значною мірою зумовлює конкурентоздатність університету, оскільки реалізує потребу не лише в «практико зорієнтованій науці», а й у «науко зорієнтованій практиці» [5, с. 48], наслідком яких є інтеграція науки в освітній процес університету – єдність освіти, наукових досліджень та практики.

По-третє, у Західноукраїнському національному університеті систематично розробляються та реалізуються програми інноваційного розвитку ЗВО, успішне виконання яких значною мірою зумовлене готовністю кожного викладача та всього колективу до втілення інноваційного досвіду в життя, а для цього необхідно знати можливості та шляхи його поширення у класичному університеті (зокрема й у підготовці фахівців соціономічних професій).

Відмінність між традиційною та інноваційною системою освіти полягає, перш за все, в цільовій

установці, що реалізується у вигляді принципово різних освітніх технологій [9]. У Західноукраїнському національному університеті дисемінація інноваційного педагогічного досвіду здійснюється на загальноуніверситетському та на кафедральному рівнях у два етапи – підготовчий та процесуальний. Підготовчий етап дисемінації інноваційного досвіду полягає у виявленні суб'єктів, об'єктів дисемінації, визначення етапів та форм поширення педагогічного досвіду на різних рівнях. Серед суб'єктів дисемінації інноваційного педагогічного досвіду істотна роль відведена творцям інновацій, носіям інноваційного досвіду, викладачам – реципієнтам нововведення, користувачам інноваційного педагогічного досвіду та організаторам процесу дисемінації. Процесуальний етап дисемінації інноваційного педагогічного досвіду базується на послідовному усвідомленні досвіду, його вивченні, узагальненні, відображенні та поширенні. Об'єктами дисемінації педагогічного досвіду є освітні ресурси, що підлягають розповсюдженню (наприклад, навчально-методичні посібники, дидактичні матеріали, авторські програми, інноваційні технології навчання, виховання тощо). Такі об'єкти розробляються на кафедральному рівні, проходять експертизу на методичній нараді кафедри, навчально-методичної комісії факультету, а потім затверджуються Вченою Радою університету.

Форми поширення інноваційного педагогічного досвіду досить різноманітні та їхній вибір залежить від рівня дисемінації. Форми дисемінації педагогічного досвіду на рівні простору вищої професійної освіти представлені виступами викладачів-інноваторів на Всеукраїнських та міжнародних конференціях, участю в спільних з колегами проєктів, публікаціями в вітчизняних та зарубіжних виданнях, майстер-класами.

На рівні університету викладачі поширюють інноваційний досвід шляхом участі у науково-методичних конференціях, круглих столах, у тематичних семінарах-тренінгах; у процесі виконання випускних кваліфікаційних робіт та під час вільного обміну інноваціями між колегами у межах циклів підвищення педагогічної кваліфікації; презентації результатів інновацій у наукових виданнях, дисемінації досвіду в режимі мережевого спілкування викладачів.

Формами поширення інноваційного педагогічного досвіду на рівні кафедри є кафедральні семінари з обміну, взаємне відвідування лекцій та занять з наступним аналізом та обговоренням на методичних нарадах, досвід діяльності педагогів-наставників, молодих співробітників, які передають інноваційний досвід.

Висновки. Таким чином, залучення викладачів до системи дисемінації інноваційного педагогічного досвіду у підготовці майбутніх фахівців соціономічних професій сприяє особистісно-професійного

розвитку викладачів, розв'язання завдань щодо якісної підготовки студентів та реалізації стратегії безперервного професійного розвитку студентів та викладачів. Дисемінація інноваційного педагогічного досвіду зумовлює не знайомство з ним, а організацію спеціальної діяльності, яка сприяє ґрунтовним змінам в системі вищої професійної освіти та трансформує запозичену практику в інноваційний ресурс розвитку педагогічної системи. У дисемінаційному процесі особливе значення має значущість дисемінації для поширювачів досвіду її суб'єктів, які є зацікавленими ініціаторами взаємодії. Залучення викладачів у дисемінацію інноваційного педагогічного досвіду в підготовці фахівців соціономічних професій забезпечує вирішення таких завдань: актуалізація мотивації щодо освоєння інноваційного досвіду, робота з особистістю викладачів-новаторів, робота з особистістю викладачів-реципієнтів інноваційного досвіду.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білик Н. І. Дисемінаційний підхід до освіти дорослих. *Адаптивні процеси в освіті*. 2021. Вип. 3. С. 28–30.
2. Дубасенюк О. А. Упровадження освітніх інновацій в системі вищої освіти. *Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи* : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.
3. Кузьмінська О., Нанаєва Т. Освітня політика та інформаційні технології: як досягти системного ефекту? *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. Т. 52. Вип. 2. С. 121–132.
4. Любченко Н. В. Деякі аспекти сучасної практики координації з дисемінації інноваційного досвіду науково-методичної діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти. *Вісник післядипломної освіти*. 2013. Вип. 9 (1). С. 110–120.
5. Любченко Н. В. Управлінський аспект дисемінації інноваційного досвіду діяльності навчальних закладів і органів управління освітою на основі кластерного підходу. *Сучасні проблеми державного управління в умовах системних змін*. 2015. Т. XVI. Вип. 29. С. 45–55.
6. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність. Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2007. 364 с.
7. Bignold W., Gayton, L. *Global issues and comparative Education*. London: SAGE, 2009. 425 p.
8. Nerubasska A., Maksymchuk B. The Demarkation of Creativity, Talent and Genius in Humans: a Systemic Aspect. *Postmodern Openings*. 2020. Vol. 11 (2). P. 240–255.
9. Nerubasska A., Palshkov K., Maksymchuk B. A Systemic Philosophical Analysis of the Contemporary Society and the Human: New Potential. *Postmodern Openings*. 2020. Vol. 11(4). P. 275–292.
10. Sá M. J., Serpa S. Transversal Competences: Their Importance and Learning Processes by Higher Education Students. *Education Sciences*. 2018. Vol. 8 (3). P. 126–140.